

P.P. PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW
PRACOWNIA w SZCZECINIE, ul. RYCERSKA 3

Obiekt: Park podworski
Adres: Przyjezierze pow. Chojna
Stadium: Ekspertyza ogólna dendrologiczno -
techniczna
Część:
Gł. Projektant:
Projektant: inż. Jan Winter
Nr zlec. Rok 1975

WZP Szczecin, zam. nr 2055 74 50 0 t

2232

.....
obiekt

WZP Lipiany zam. 752 72 2000 k

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inn. 2232

Inv. 0232 dep
~~BIBLIOTEKA~~
~~adu Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac-Ogrod.~~
~~Muzeum Narodowego w Warszawie~~

PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE
ODDZIAŁ SZCZECIN, UL. RYCERSKA NR 3 – TEL. 8355

Nr archiwalny

Nr zlecenia

Inwestor naczelny Ministerstwo Kultury i Sztuki

Inwestor główny

Inwestor bezpośredni Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie

PROJEKT

Obiekt Park podworski

Adres Przyjezierze pow. Chojna woj. Szczecin

Branża Ekspertyza ogólna dendrologiczna - techniczna

Faza

Kubatura m³

Powierzchnia użytkowa 3.00 m²

Powierzchnia zabudowy m²

Wielkość działki 3.00 ha

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 2232

Projekt opracowali	Imię i nazwisko	Podpis	Data
Gł. Projektant			
Projektant	inż. Jan Winter		
Kier. Pracowni	mgr inż. arch. Z. Ruszkowski		
Kier. Zespołu	pr. z art. 361 nr 2032/60		
Kreślił			
Konsultant	dr inż. Jerzy Jackowski		

Szczecin, dnia 15. VI. 1975 r.

Metryczka parku w Przyjezierzu

1.	Adres:	miejsowość -	gmina	powiat	województwo
		Przyjezierze	Moryń	Chojna	Szczecin
2.	Nazwa parku:	aktualna -	brak	dawna -	nieznana
3.	Rodzaj parku i stan jego zachowania	Park podworski; stan zachowania - niedostateczny			
4.	Czas powstania:	nie znany - przypuszczalnie na przełomie XVIII / XIX w.			
5.	Położenie parku:	Niedaleko drogi Chojna - Moryń nad północno - zachodnim krańcem jeziora Morzycko			
6.	Powierzchnia parku:	ogółem w ha -	w tym wód w ha -	czy są na niej budynki i jakie? -	
		ok. 3,00	-	dwór	
7.	Użytkownik parku:	Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych w Chojnie - Gospodarstwo Rolne w Przyjezierzu			
8.	Czy jest w rejestrze:	data i nr rejestru nie figuruje			
9.	Istniejące dokumentacje / data i autor/	Pomiar sytuacyjno-wysokościowy	inwentaryzacja zieleni -		
		brak	brak		
		Studium historyczne	założenia techniczno-ekonomiczne		
		brak	brak		
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy - brak			
10.	Przeprowadzone dotychczas remonty:	nie przeprowadzone			

I. Krótka analiza historyczna

1. Ewolucja układu przestrzennego

Brak danych historycznych nie pozwala na prześledzenie zachodzących zmian w układzie parku. Założenie parku ma charakter naturalistyczny. Geneza jego powstania sięga XVIII i XIX w. Przed wojną park stanowił część składową dużej własności ziemskiej.

2. Dawne plany

brak

3. Źródła do dziejów parku

brak

II. Charakterystyka stanu istniejącego

1. Układ przestrzenny

Park w Przyjezierzu położony jest w zachodniej części Pojezierza Myśliborskiego, w odległości ok. 14 km. na południe od Ghojny.

Wieś i park znajdują się nad jeziorem Morzycko, po jego północno-zachodniej stronie. Sam park położony jest na niewielkim półwyspie w/w jeziora.

Północna, zachodnia oraz południowa strona parku przylega bezpośrednio do linii brzegowej jeziora.

Wschodnią granicę parku stanowią zabudowania i podwórze gospodarcze Gospodarstwa Rolnego w Przyjezierzu.

Bezpośrednio za w/w zabudowaniami leży wieś i stary kościółek /zdjęcie nr 2/.

Od strony wschodniej wieś jest otoczona dobrze zadrzewionymi wzniesieniami.

Kształt parku jest nieregularny i rozciąga się z północy na południe. Większe rozszerzenie parku występuje w jego części południowej.

Ukształtowanie powierzchni parku jest różnorodne.

Część północna i zachodnia bezpośrednio przylegające do jeziora mają równe powierzchnie. /zdjęcie 3/

Wschodnią część parku ukształtowana jest w formie

skarpy.

Południowa część parku leży na wąskim wzniesieniu o dość stromych spadkach /lewa strona zdjęcia 2-go/. Ta część parku jest najdalej wysunięta w stronę jeziora; stąd roztacza się najładniejszy widok na jezioro.

W estetycznym kształtowaniu obrazu parku dużą rolę odegrało zwierciadło wody jeziora i zadrzewienia po drugiej stronie jeziora.

Poszczególne partie parku, położone nad wodą, wykorzystane były dla tworzenia coraz to nowych widoków.

Park ma układ swobodny, przypominający krajobraz naturalny i założenie dwuosiowe. Główna oś kompozycyjna oparta jest na osi widokowej biegnącej od pałacu w kierunku zachodnim w stronę jeziora.

Druga oś kompozycyjna również oparta na osi widokowej, biegnie od pałacu w kierunku północnym i dalej na jezioro.

Dalekie widoki rozciągają się na zadrzewienia i liczne, wzniesienia, po przeciwnej stronie jeziora.

Układ dróg jest aktualnie mocno zatarty.

Główna droga mająca znaczenie krajobrazowe - przebiega linią falistą wzdłuż brzegów jeziora i łączy pałac z północną częścią parku. Nad drogą tą rosną najokazalsze dęby, jesiony i wiązy. W części południowej parku usytuowana jest aleja kasztanowcowa łącząca pałac z częścią parku najdalej wysuniętą w stronę jeziora.

Cały brzeg jeziora przylegający do parku jest pokryty gładzami narzutowymi. Park jest nierównomiernie zadrzewiony.

Zwarte zadrzewienia występują w części południowej i na cyplu wrzynającym się w jezioro /zdjęcie 2 /.

Między pałacem a jeziorem znajduje się polana. Dalsze zadrzewienia - w formie pasmowej - zlokalizowane są nad brzegiem w części zachodniej i północnej parku. /zdjęcie 3 /.

Nad brzegami jeziora występuje wierzba i olcha /niezbyt gęsto/. Między elewacją północną pałacu a północnym brzegiem jeziora rozciągała się dawniej długa a wąska polana, zamieniona obecnie na działkę przyzagrodową. Z tej strony rośnie ładny egzemplarz żywotnika wschodniego.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

=====

1. Dąb szypułkowy - *Quercus robur*
2. Wiąz polny - *Ulmus campestris*
3. Jesion wyniosły - *Fraxinus excelsior*
4. Klon pospolity - *Acer platanoides*
5. Klon jawor - *Acer pseudoplatanus*
6. Robinia akacjowa - *Robinia pseudoacacia*
7. Kasztanowiec biały - *Aesculus hippocastanum*
8. Topola - *Populus* sp.
9. Olcha czarna - *Alnus glutinosa*
10. Wierzba biała - *Salix alba*
11. Lipa drobnolistna - *Tilia parvifolia*
12. Żywotnik wschodni - *Biota orientalis* szt. 1

Krzewy

1. Leszczyna pospolita - *Corylus avellana*
2. Lilak pospolity - *Syrigna vulgaris*
3. Czeremcha zwyczajna - *Prunus padus*
4. Trzmielina zwyczajna - *Evonymus europea*
5. Róża dzika - *Rosa canina*
6. Bez czarny - *Sambucus nigra*
7. Głóg jednoszyjkowy - *Crataegus monogyna*
8. Jaśminowiec - *Phyladelphus* sp.
9. Kruszyna pospolita - *Rhamnus frangula*

Charakterystyka zadrzewień

Szczegółowej inwentaryzacji drzew i krzewów dokonano jesienią 1974 r. i na podstawie rozpoznania materiału roślinnego w terenie stwierdzono, że w parku występują następujące ilości gatunków:

1. Drzew liściastych	- 12 gatunków
2. Drzew iglastych	- 1 gatunek
3. Krzewów	- 9 gatunków

W parku przeważają gatunki rodzime oraz żądomowiony kasztanowiec biały i robinia akacjowa; z obcych występuje jeden gatunek - żywotnik wschodni.

Procentowo w parku dominują:

- a/ jesion - 20 %
- b/ wiąz polny - 20 %
- c/ kasztanowiec - 15 %
- d/ dąb - 15 %
- e/ klon posp. - 15 %
- f/ olcha - 15 %

Inne gatunki występują pojedynczo. W ramach akcji zadrzewienia nad brzegiem jeziora posadzono rząd młodych bopól /kilkanaście sztuk/.

Najstarsze drzewa wydają się być składnikiem dawnego naturalnego zespołu leśnego. Świadczyć może o tym nieregularność rozmieszczenia, różny wiek, jak również pokaźne rozmiary niektórych okazów drzew. Dotyczy to szczególnie dębów, jesionów i wiązów.

Rozmiary 4 wiązów polnych dochodzą do 25 - 30 m wysokości i 4,00 m obwodu, 8 jesionów do 25 m. wysokości i 3,20 m obwodu, kasztanowców do 20 m. wysokości i 2,80 m obw. 3 dębów do 25 m. wyd. i 3,00 obwodu.

Zróżnicowanie wieku drzew jest w parku dość duże.

Wiek dębów, jesionów, kasztanowców, wiązów i klonów szacuje się na 120 - 140 lat. robinie i olchy na 80 - 100 lat.

Wiek drzew w подроście /olsza, wiąz, robinia, lipa, wierzba szacuje się na 25 lat. Zadrzewienia mają charakter naturalistyczny. Rozmieszczenie zadrzewień jest nierównomierne na całej powierzchni parku.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Nie dysponowano materiałami historycznymi, które mogłyby określić stan zachowania układu parku.

Na podstawie wizualnego rozpoznania należy sądzić, że park uległ daleko posuniętej dewastacji, o czym świadczą liczne pnie pościętych drzewach. Powyższy wniosek potwierdzają również dane zaczerpnięte z planu urządzenia gospodarstwa leśnego sporządzonego w 1957 r. dla lasów P.G.R. Przyjezierze.

Z planu tego wynika, że zadrzewienia zajmowały wówczas połowę powierzchni parkowej.

Obecnie zadrzewienia zajmują 1/4 ogólnej powierzchni parku. Podział strukturalny zieleni parkowej uległ zmianie na niekorzyść roślin drzewiastych /obecnie przeważają powierzchnie pozbawione drzew/. Dewastacji uległy również polany.

Wydłużona polana po stronie północnej pałacu zamieniona została na działkę uprawną - aktualnie sędzi się tam ziemniaki.

Druga polana pomiędzy elewacją parkową pałacu a jeziorem została zniszczona przez ciągniki - jesienią kopcuje się tu ziemniaki.

W parku zachowały się dwa ciągi komunikacyjne - droga nad brzegiem jeziora i aleja kasztanowcowa w części południowej parku.

Odtworzenie wyglądu parku z lat ubiegłych, jego układu przestrzennego, jest obecnie niemożliwe.

Park z uwagi na korzystne położenie / jezioro/ i społeczne zapotrzebowanie na obiekty rekreacyjne należałoby otoczyć opieką i zakazać dalszej dewastacji.

4. Rola obiektu w krajobrazie

Roślinność parku w tamtejszym krajobrazie, obok walorów dekoracyjnych, stanowi istotny składnik, związany ściśle z pozostałymi elementami wchodzącymi w skład biologicznej całości krajobrazu.

Zadrzewienia parkowe spełniają także rolę elementu osłonowego i maskującego dla zabudowań gospodarczych P.G.R.-u.

III. Wnioski dotyczące:

1. Granicy ochrony konserwatorskiej w zakresie:

a/ Ochrony układu parku

Nienależy dopuścić do zniszczenia ocalałych zadrzewień. Należy też przywrócić pierwotną rolę polanom.

b/ ochrony ekologicznej

Nie zachodzi potrzeba, gdyż w bezpośrednim sąsiedztwie nie ma zadrzewień o charakterze otulinowym.

c/ ochrony widokowej

Nie dopuścić do zniszczenia alei kasztanowcowej. Poza tym nienależy wnosić żadnych budowli nad brzegiem jeziora, które przysłoniłyby dalekie widoki z polany i pałacu.

2. Ewentualnej zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania całości parku i poszczególnych jego części

Zakazać eksploataowania powierzchni parku w celach gospodarczych, gdyż ten sposób użytkowania niszczy obiekt. Park należy adaptować dla różnych form rekreacji i wypoczynku.

3. Zakresu niezbędnej lub pożądanej renowacji

W parku należy przeprowadzić następujące zabiegi:

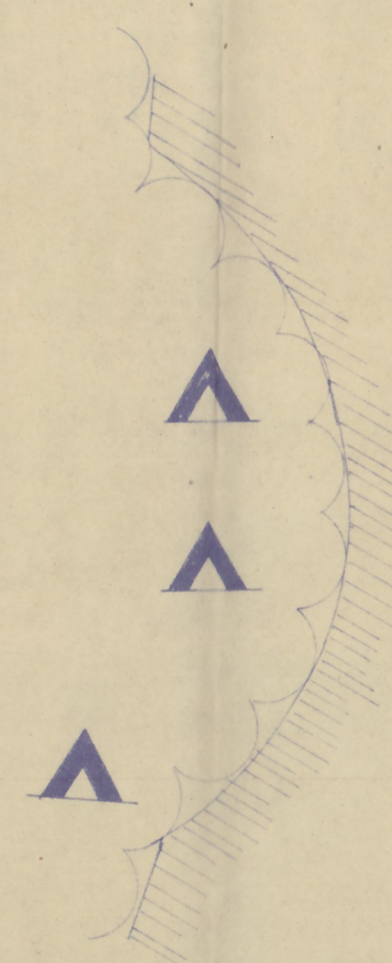
1. oczyścić całą jego powierzchnię
2. odnowić polanę przypałacową - wyrównać powierzchnię i wysiać trawą.
3. poprawić stan techniczny dróg
4. oczyścić z pędostów aleję i wypel parkowy.
5. uzupełnić zadrzewienia parkowe

Park w aktualnym stanie utracił walory kwalifikujące go do i obiektów zabytkowych. Należy go ^{przy tym} ~~jednak~~ wykorzystać dla podniesienia wartości środowiska naturalnego, gdyż pomimo dewastacji ma w dalszym ciągu znaczenie z punktu widzenia ochrony środowiska przyrodniczego.

PLAN SYTUACYJNY SKALA 1:1000

PARK W PRZYJEZIERZU

POW - CHOJNA

LEGENDA

- P PAŁAC
- BUDYNKI MIESZKALNE
- G BUDYNKI GOSPODARCZE
- K KOSCIÓŁ
- C CAMPING
- D DROGI PARKOWE
- A ALEJA KASZTANOWCOWA
- POMOST NAD BRZEGIEM JEZIORA
- S SKARPY
- Z ZESPOŁY ZADRZEWIEN
- O DRZEWIA POJEDYNCZE
- Db - DĄB Wz - WIAZ Js - JESION Z - ZYWOTNIK
- POLANY LUB POWIERZCHNIE TRAWIASTE
- OSIE KOMPOZYCYJNE
- WIDOKI WIAŻĄCE Z KRAJOBRAZEM
- GRANICE PARKU - PO STRONIE WSCHODNIEJ
- STANOWISKO I KIERUNEK ZDJĘĆ

1. Park w Prayjesierzach pow. Chojna

Fragm. wsi po stronie wschodniej parku. Na planie pierwszym
podwórko gospodarcze W.P.G.R. w Prayjesierzach.
Za budynkiem i kościołem ciągną się wzniesienia /zadrzewione/
Fot. G. Solecki neg. 22964 PKZ Szczecin 1975 r.

2. Park w Przyjezierzu pow. Chojna

Rozległe widoki z polany przypalacowej na jezioro Morzycko.

Po przeciwnej stronie jeziora uaytuowany jest camping,
po lewej - fragment sadrzewień południowej części parku.

Fot. G. Solecki - neg. nr 22966 PKZ Szczecin 1975 r.

fol. Grzegorz Solecki
Prawa autorskie zastrzeżone

3. Park w Przyjezierzu pow. Chojna

Zadrzewienia w części północno-zachodniej parku.

Fot. G. Solecki - neg. 22965 PKZ Szczecin 1975r.

22965